

Toespraak burgemeester Wouter Kolff 27 januari ihkv 75 jaar bevrijding Auschwitz

(informatie uit brochure voor onderwijs 'Joods leven in Dordrecht' van de heer Barendrecht uit 1989)

Geachte aanwezigen,

Welkom in het Stadhuis van Dordrecht. Speciaal welkom aan rabbijn, mevrouw Benima, de heer Cohen, mevrouw Rodrigues en mevrouw Van Leeuwen. Ook de dirigent en leden van het Ivrietkoor Al Naharot, mevrouw Verhulst en de musici heet ik welkom. Zij luisteren deze samenkomst op met muzikale intermezzo's.

Vandaag zijn wij bij elkaar om stil te staan bij de slachtoffers van de Holocaust. Het is vandaag exact 75 jaar geleden dat concentratie- en vernietigingskamp Auschwitz, het symbool van de Holocaust, werd bevrijd.

Wij staan in Dordrecht elk jaar stil bij de gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog en ik ben ook bijzonder trots op de jaarlijkse herdenking hier in het Stadhuis bij het Joods Monument. Leerlingen van het Johan de Witt-gymnasium adopteren dit monument al 30 jaar. In een openbaar gebouw, een neutrale plek en natuurlijk ook in het symbool van het bestuurlijk centrum van Dordrecht.

Het is belangrijk dat jongeren ook de verhalen blijven vertellen. Vertellen, lezen en schrijven over onze geschiedenis is van belang omdat het ons inzicht geeft hoe we samen leven of juist waarom dat soms even niet zo goed lukt. Om elkaar te begrijpen is het belangrijk dat we met elkaar praten.

Dat geldt voor jongeren, maar ook voor volwassenen. Via Facebook heb ik de heer Edjo Frank gevolgd die een delegatie met onder meer ruim 20 voetbalsupporters een bezoek aan twee concentratiekampen in Polen heeft gebracht. Het was een bezoek dat veel heeft losgemaakt: reflectie, onderlinge gesprekken, tranen en bemoediging. Het doet mij dan ook veel dat een aantal van hun vanavond in ons midden is.

Vandaag staan we met elkaar stil bij de Shoah, de Holocaust, de grootste volkerenmoord uit de geschiedenis. Bij deze poging tot vernietiging van het Jodendom zijn miljoenen doden te betreuren.

Ook in Dordrecht heeft deze verschrikkelijke periode veel betekend. Dordrecht kende voor de oorlog een bloeiende Joodse gemeenschap. Met een synagoge hier vlakbij in de Varkenmarkt. Daar is niets meer van over. Geruïneerd, vernield en leeggeroofd door de Duitsers.

Vanaf 1940 volgt de ene maatregel na de ander voor de Joden in Dordrecht. Na de verplichte opgave van Joods personeel volgt in november van dat jaar het bevel tot

ontslag van Joodse ambtenaren. Kort daar na moeten alle gemeenteraadsleden een niet-jood verklaring invullen.

Op de vraag: *'Stamt gij uit ten minste drie naar ras vol-joodse grootouders?'* wordt met trots geantwoord: *'Ik acht mij gelukkig dit bevestigend te kunnen beantwoorden'*.

In de jaren er na wordt het erger en erger....

Vanaf 4 juni 1941 mogen Joden niet meer verblijven in openbare inrichtingen zoals zwembaden, parken, leeszaal, schouwburg en musea. Er verschenen bordjes met 'Voor Joden verboden'.....

In 1942 verzoekt de Commissaris van de Koningin van de provincie Zuid-Holland de burgemeesters opgave te doen van de in hun gemeente woonachtige Joden. Let wel! Dit waren niet door de kroon benoemde burgemeesters maar de door de Duitsers aangewezen NSB'ers.

Tegenover de actieve N.S.B-leden en verraders staan in Dordrecht ook mensen die Joden hulp en onderdak bieden, vaak ten koste van opofferingen en met gevaar voor eigen leven. Enkele Dordtse Joden nemen deel aan het verzet. Bekende namen zijn Simon Levisson van 'de Staartploeg', Bop Wijnberg van 'De Geuzen' en Emanuel Hamburger. Wijnberg en Hamburger worden gearresteerd en later gefusilleerd.

Eind 1942 kunnen de Duitsers Dordrecht 'Juderrein' beschouwen.....

Na 5 mei 1945 kunnen ook de Dordtse Joden zich weer vrij bewegen. De vreugde over de bevrijding wordt echter zwaar overschaduwde door de berichten die tot nu toe tot hen doordringen. Vele familieleden, vrienden en bekenden zijn op vreselijke wijze in verre kampen omgebracht of bezweken. Van de 140 duizend Joden in Nederland zijn er 104 duizend omgekomen.

In Dordrecht zijn slechts tientallen overlevenden. De terugkomst in Dordrecht was voor velen onverdraaglijk. In een brochure voor onderwijs 'Joods leven in Dordrecht' van de heer Barendrecht uit 1989 vatte een oud-Dordtenaar de toen heersende gevoelens van velen samen als: *'Dordrecht was voor mij als een begraafplaats, alles herinnerde aan dood en verlies'*.

Dit verhaal, hoe verschrikkelijk ook, moeten we blijven vertellen. Hoe de toekomst er uit komt te zien wordt mede bepaald door ons besef van het verleden.

Ik vind het daarom ook belangrijk dat premier Rutte gisteren aan de Nederlandse overlevenden van de Holocaust excuses heeft aangeboden. Hij bood zijn excuses aan voor het overheidshandelen van toen, nu de laatste overlevenden nog onder ons zijn. Volgens de premier is de Nederlandse regering destijds tekort geschoten als 'hoeder van recht en veiligheid'.

Dit excuus komt na het excuus van Wim Kok in het jaar 2000 voor 'de kille ontvangst' na de oorlog van de Joden die de Holocaust hadden overleefd. Koningin Beatrix erkende in 1996 bij een bezoek aan Israël dat Nederland in de bezettingsjaren tekort was geschoten.

(Ik herhaal).....Hoe de toekomst er uit komt te zien wordt mede bepaald door ons besef van het verleden.....

Geachte aanwezigen,

Op verzoek van het Nationaal Comité 4 en 5 mei is een tijdelijk lichtmonument ontworpen door kunstenaar en innovator Daan Roosegaarde. Dit monument genoemd 'Levenslicht' heeft het doel het bewustzijn te vergroten dat in heel Nederland Joden, Roma en Sinti woonden en dat de mensen die tijdens de Tweede wereldoorlog zijn vervolgd, gedeporteerd en vermoord, plaatsgenoten of burens waren.

Dit monument is een paar weken geleden in Rotterdam in zijn geheel onthuld en verspreid zich nu over 170 gemeenten waar de vervolging zich heeft afgespeeld. De 104 duizend lichtgevende herdenkingsstenen staan symbool voor de 104 duizend slachtoffers van de holocaust in ons land. Het kunstwerk staat dus ook symbool voor de impact van de holocaust.

En die impact is vandaag de dag nog voelbaar. De Joodse cultuur staat vandaag de dag ook onder druk. Ook in ons land zien we een toename van antisemitische incidenten. Dat betreurt ik zeer, en daarom is een herdenking als vandaag maar ook rond de mei dagen zo belangrijk. We moeten de verhalen blijven vertellen.

Wij gaan nu luisteren naar mevrouw Rodrigues, rabbijn mevrouw Benima, voormalig politicus de heer Cohen en dichter mevrouw Van Leeuwen. Het Ivrietkoor Al Naharot en andere musici zorgen voor de muzikale omlijsting.

Hierna nodig ik u uit met mij mee te gaan naar het Stadhuisplein (bij binnen: Kennedyzaal) waar het tijdelijke lichtmonument wordt getoond.

Dank u wel.